

Aan de informateurs
p/a De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

BETREFT Klimaatbeleid in regeerakkoord

DEN HAAG 28 oktober 2021

E-MAIL info@klimaatakkoord.nl

ONS KENMERK 21.80480

TOESTELNUMMER 070 3499 644

BIJLAGE(N)

Geachte informateurs,

Vandaag stuurt het demissionaire kabinet de Klimaatnota, de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) van het Planbureau van de Leefomgeving (PBL), de Monitor Klimaatbeleid en het advies van de Raad van de State over de Klimaatnota aan de Tweede Kamer. Dit is de tweede beoordeling van het gevoerde klimaatbeleid volgens de borgingscyclus van de politiek breed aanvaarde Klimaatwet.

De Klimaatnota en bijbehorende publicaties verschijnen op een bijzonder moment:

- U bent bezig met de vorming van een nieuw kabinet.
- Het demissionaire kabinet heeft in de *Miljoenennota 2022* al een pakket aan maatregelen, in vooral de subsidiesfeer, aangekondigd om het Urgenda-arrest en het 49%-doel van het Klimaatakkoord dichterbij te brengen.
- Er is een (voorlopig) kabinetsstandpunt over het *Fit for 55*-pakket van de Europese Commissie verschenen.¹

De voorzitter van het Voortgangsoverleg Klimaatakkoord en de vijf voorzitters van de Uitvoeringsoverleggen² grijpen dit bijzondere moment aan om in deze brief te reflecteren op de voortgang van het klimaatbeleid en zijn desgewenst gaarne bereid een nadere toelichting te geven. We beperken ons hierbij niet tot de uitvoering van het Klimaatakkoord sec. Immers, de uitvoering van het Urgenda-arrest en het komende debat over het *Fit for 55*-pakket zijn onlosmakelijk met een effectieve uitvoering van het Klimaatakkoord verbonden. Met deze brief reiken wij u de belangrijkste onderdelen aan waarover ons inziens in de formatie absolute duidelijkheid gegeven dient te worden. Daarbij gaan we achtereenvolgens in op:

1. de Nederlandse klimaatopgaven voor de formatieonderhandelingen;
2. de uitgangspunten voor aanvullende klimaatmaatregelen;
3. de urgente punten die om snelle besluitvorming vragen.

¹ <https://klimaatweb.nl/beleid/kamerbrief-informatievoorziening-over-nieuwe-commissievoorstellen/>

² Jan Jacob van Dijk (UO Elektriciteit), Pieter van Geel (UO Landbouw en Landgebruik), Carolien Gehrels (UO Industrie), Pieter Litjens (UO Mobiliteit), Maarten van Poelgeest (UO Gebouwde omgeving).

1. Nederlandse klimaatopgaven voor de formatieonderhandelingen

Nederland staat voor aanzienlijke klimaatopgaven. Voor een ordentelijk overzicht van de omvang van deze opgaven moeten ons inziens de hierna volgende vijf opgaven onderdeel zijn van de formatieonderhandelingen.

Opgave 1

Maatregelen die nodig zijn om aan het **Urgenda-arrest van 25% CO₂-reductie (ten opzichte van 1990) vanaf 2020** te voldoen. Hoewel Nederland in 2020 door de Coronamaatregelen min of meer bij toeval aan het Urgenda-arrest van 25% voldoet, blijkt uit de KEV 2021 dat dit jaar de uitstoot waarschijnlijk hoger zal uitkomen. Het PBL raamt dat "in elk geval tot en met 2025 nog ieder jaar een kans bestaat dat de emissies boven het Urgenda-doel uitkomen, hoewel die kans elk jaar kleiner wordt". *Nederland is gehouden tot naleving van de uitspraak van de Hoge Raad en dient derhalve aanvullende maatregelen te nemen. Deze maatregelen moeten passen in het pad naar de nationale 2030- en 2050-klimaatdoelstellingen.*

Opgave 2

Maatregelen die nodig zijn om het **49% doel in 2030 van het Klimaatakkoord** te halen. De conclusie van de KEV 2021 luidt: ondanks de forse vooruitgang die dit jaar is geboekt, wordt het doel van 49% met het bestaande en voorgenomen beleid niet gehaald. Ook wanneer de nog geagendeerde afspraken uit het Klimaatakkoord en de gerichte investeringen uit de miljoenennota worden geëffectueerd, is de kans klein dat het doel wordt gehaald.³ *Conform de Klimaatwet dienen er dus aanvullende maatregelen te worden genomen om Nederland op het pad van 49% CO₂-reductie in 2030 te houden.*

Opgave 3

Maatregelen die nodig zijn om nationaal invulling te geven aan het **Europese klimaatdoel van 55% en het voorgestelde Fit for 55-pakket**. Het PBL⁴ en de Europese commissie, bij monde van de kabinetschef Diederik Samsom, stellen vast dat de Europese doelstelling van 55% voor Nederland resulteert in een reductiepercentage van tenminste 52%. Dit verhoogde percentage slaat in Nederland vooral neer in de ESR-sectoren mobiliteit, gebouwde omgeving, landbouw en de niet-energie-intensieve industrie.⁵ Het Europese pakket betekent een forse extra opgave voor deze sectoren, bovenop het (beleids)tekort voor de openstaande Klimaatakkoordopgave. *Het is cruciaal dat een nieuw kabinet bij de formatie beslist welke sector welk deel van deze extra opgave moeten realiseren. Vervolgens is van belang hier ook (uitgangspunten voor) aanvullende maatregelen tegenover te zetten.* Bovendien wijst het PBL erop dat de Europese Commissie werkt met een cumulatieve opgave in de ESR-sectoren. Dit betekent dat reducties eerder in de tijd een grotere bijdrage leveren aan het cumulatieve doel, waardoor het extra belangrijk wordt om maatregelen te nemen die vroegtijdig effect sorteren. Daarbij is het zaak dat Nederland de extra middelen en mogelijkheden uit de EU-programma's voor klimaat en de energietransitie effectief benut.

Opgave 4

Maatregelen die nodig zijn om te **anticiperen op een nationaal doel van 55% in 2030**. De partijen van het Klimaatakkoord gaan uit van een één-op-één doorvertaling van de Europese doelstelling naar een nationale doelstelling van 55% CO₂-reductie. Dit past bij de dubbele opdracht die de sectortafels bij de start van de onderhandelingen van het Klimaatakkoord in

³ PBL (2021) *Klimaat- en energieverkenning*; PBL (2021) *Aandachtspunten bij de klimaat- en energiematregelen uit de Miljoenennota 2022. Notitie bij de Klimaat- en Energieverkenning 2021.*

⁴ PBL (2021) *Nederland fit for 55? Mogelijke gevolgen van het voorgestelde EU-klimaatbeleid.*

⁵ De opgave voor sectoren industrie en elektriciteit lopen gedeels mee met het Europese ETS-systeem.

2018 van het kabinet hebben gekregen om naast de 49% ook te anticiperen op aanvullende maatregelen richting een nationaal doel van 55% CO₂-reductie in 2030. Deze hogere doelstelling past bij de ambitie dat Nederland zich voor het toekomstig verdienvermogen ontwikkelt van achterblijver tot koploper.

Opgave 5

Maatregelen die nodig zijn bij een **eventueel hoger nationaal doel dan 55% in 2030**, indien partijen bij de formatie besluiten om meer zekerheid te hebben dat de ambitie om klimaatneutraal te zijn in 2050 én tot de top van Europa te behoren wordt gerealiseerd. Dat streven onderschrijven wij uiteraard van harte. Maar het is goed om ons te realiseren dat die toppositie van Nederland nog ver weg is en het huidige nationale doel van 49% CO₂-reductie in 2030 nog niet in de pas loopt met de reductiedoelen van onze buurlanden (zie tabel 1). Bovendien blijkt in aanloop naar de aanstaande mondiale Klimaatop in Glasgow (COP26) dat de optelsom van alle wereldwijde klimaatambities volstrekt onvoldoende is om opwarming te beperken tot 1,5 graden zoals afgesproken in het Parijsakkoord.⁶

Tabel 1. Klimaatdoelen van de Europese Unie, Nederland en omliggende landen

	Broeikasgasreductie (ten opzichte van 1990)	Doeljaar
Nederland	-49%	2030
Europese Unie	-55%	2030
Denemarken	-70%	2030
Engeland	-68%	2030
Duitsland	-65% -88%	2030 2040
Zweden	-100%	2045

Samengevat voor de formatie (1)

Voor de hiervoor beschreven klimaatopgaven geldt dat Nederland is gebonden aan opgaven 1, 2 en 3. De opgaven 4 en 5 zijn voornamelijk optioneel, maar vragen wel om besluitvorming bij de formatieonderhandelingen. Samengevat zijn de volgende drie punten hierbij van belang:

1. Beslis over de hoogte van het nationale klimaatdoel en pas de Klimaatwet daarop aan.
2. Beslis over de toedeling van de extra opgave, voortkomend uit het Fit for 55-pakket en een eventueel hoger nationaal doel, naar sectoren.
3. Beslis over (uitgangspunten voor) aanvullende maatregelen om invulling te geven aan de openstaande opgaven. (De paragrafen 2 en 3 van deze brief gaan hier nader op in).

2. Uitgangspunten voor aanvullende klimaatmaatregelen

Elk van de hiervoor besproken klimaatopgaven vergt verdergaande maatregelen en middelen dan nu is voorzien. Het door velen gewenste regeerakkoord op hoofdlijnen zal daarom onontkoombaar een aantal knopen moeten doorhakken die de uitgangspunten vormen voor het verder te voeren klimaatbeleid. Het eventueel verplaatsen van die discussie naar de opstelling van het regeringsprogramma miskent de noodzaak van het maken van een aantal principiële keuzes die nodig zijn om het regeringsprogramma te kunnen opstellen. In deze paragraaf formuleren we de uitgangspunten die nodig zijn om in het regeringsprogramma keuzes voor (aanvullende) klimaatmaatregelen te kunnen maken.

Naast subsidies, ook normeren en beprizen

In de *Miljoenennota 2022* is een aanzienlijke post aan extra subsidiegelden opgenomen. Deze aankondigde gerichte investeringen (6,8 miljard) voor klimaat zijn een belangrijke eerste stap.

⁶ <https://themasites.pbl.nl/o/climate-ndc-policies-tool/#countries>

Het is echter wel van het grootste belang om voor ogen te blijven houden dat de instrumenten om effectief klimaatbeleid (en milieubeleid) te voeren bestaan uit normeren, beprijzen en subsidiëren, en niet te vergeten een doelgerichte communicatie. *Bij de formatie zal naast de voor een aantal onderwerpen noodzakelijke subsidies ook in belangrijke mate het accent op normeren en beprijzen moeten worden gelegd.* Dat past bij een evenwichtige mix aan instrumenten en is ook van belang met het oog op het beslag op de collectieve middelen. Dat neemt niet weg dat *naast het principe van 'de vervuiler betaalt', klimaatbeleid meer uit de algemene middelen en additionele financieringsstromen gefinancierd dient te worden*, opdat de lasten evenwichtiger kunnen worden verdeeld. Zie in dit kader ook het Nieuwjaarsartikel van de secretaris-generaal van het ministerie van EZK.⁷

"Haalbaar en betaalbaar" gaat voorbij aan de realiteit van klimaatbeleid

In het politieke debat rond de klimaatbeleid wordt de laatste jaren regelmatig betoogd dat de Nederlandse energietransitie "haalbaar en betaalbaar" moet zijn. Hoe begrijpelijk ook, gaat deze redenering voor de Nederlandse energietransitie als geheel voorbij aan de realiteit van de klimaatopgave. De energietransitie 'haalbaar' miskent de wettelijke verplichting die is vastgelegd in de Klimaatwet en het verplichtende karakter van het Europese doel. De kwestie van de haalbaarheid is dus niet aan de orde of relevant. Ook de vraag of het klimaatbeleid 'betaalbaar' is, schept een onjuist beeld van de financiering van het klimaatbeleid. Uit de cijfers van het PBL⁸ en het rapport-Van Geest⁹ blijkt zonneklaar dat het Nederlandse klimaatbeleid zowel als het gaat om de nationale kosten als om de rijksuitgaven geen financieringsprobleem hoeft te vormen. Volgens het rapport-Van Geest stijgen de jaarlijkse overheidsuitgaven met een bedrag tot maximaal 5,6 miljard bij een nationaal doel van 55% in 2030. Dit staat nog los van de investeringen die burgers, bedrijven en medeoverheden zullen moeten doen. Dit zijn forse bedragen. Wees daar duidelijk en transparant over. *Maar wees ook duidelijk dat Nederland zich een ambitieus klimaatbeleid goed kan veroorloven, mits rekening wordt gehouden met het maatschappelijk draagvlak (zie hierna).* Bovendien wijzen diverse studies uit dat de schade als gevolg van klimaatverandering, de kosten van tijdig handelen ver overstijgen.¹⁰ Ook laat de recente kwestie rond het Urgenda-arrest zien dat tijdige inzet van maatregelen kan voorkomen dat meer ingrijpende en kostbare ad hoc maatregelen nodig zijn.

Verdeling lusten en lasten belangrijk voor een rechtvaardige transitie

Waar zich wel een sociaal en maatschappelijk probleem voordoet, is de verdeling van de lusten en lasten die voortvloeien uit het klimaatbeleid. *Voor sommige groeperingen (burgers en kleine bedrijven) zijn de lasten zonder gerichte maatregelen niet op te brengen.* Daar komt bij dat ze vaak nauwelijks profiteren van de lusten. Voor deze groepen zijn specifieke en gerichte maatregelen binnen en buiten de inkomenspolitiek nodig om ook hen te kunnen laten deelnemen aan de transitie.

Betrekken van partijen van het Klimaatakkoord en burgers is cruciaal

Om de klimaatdoelen te behalen, is het cruciaal dat we, als politiek en maatschappij, er gezamenlijk naar toe werken. Partijen hebben het Klimaatakkoord met het kabinet gesloten voor de lange termijn, waarbij aanscherpingen in onderlinge samenspraak verder vorm dienen te krijgen. *Indien het nieuwe regeerakkoord de uitgangspunten voor het klimaatbeleid (zoals inkomenseffecten) bevat, kan het overleg met de partijen van het Klimaatakkoord zich richten*

⁷ Ongering, L. (2021) *Nieuwjaarsartikel: vaart maken richting een duurzaam verdienvermogen*. ESB 106(4793)

⁸ PBL (2018) *Nationale kosten klimaat- en energietransitie in 2030 – Update 2018*.

⁹ Studiegroep Invulling klimaatopgave Green Deal (2021). *Bestemming Parijs: wegwijzer voor klimaatkeuzes 2030, 2050*.

¹⁰ PBL (2014) *Costs en benefits of climate change adaptation and mitigation: an assessment on different regional scales*.

op hoe we hier invulling aan kunnen geven om de doelen te bereiken. Deze invulling wint aan kracht en maatschappelijke acceptatie als ook burgers hier nadrukkelijk bij worden betrokken. Vooraf moet duidelijk zijn waar zij een realistische en waardevolle bijdrage kunnen leveren. Creëer ruimte voor invloed van burgers in beleid, bijvoorbeeld via een landelijk burgerberaad voor klimaatvraagstukken. Maak hierbij gebruik van de participatievormen die al worden aanbevolen, zoals in het rapport van de Commissie-Brenninkmeijer¹¹.

Samengevat voor de formatie (2)

De klimaatopgaven (paragraaf 1) vergen verdergaande maatregelen en middelen. Het door velen gewenste regeerakkoord op hoofdlijnen zal op zijn minst een aantal uitgangspunten moeten schetsen om in een regeringsprogramma keuzes ten aanzien van aanvullende klimaatmaatregelen te kunnen maken:

4. Leg naast noodzakelijke subsidies in belangrijke mate het accent op normeren, beprijzen en effectieve communicatie.
5. Financier klimaatbeleid meer uit de algemene middelen en additionele financieringsstromen, naast de hantering van het principe dat de vervuiler betaalt.
6. Maak duidelijk dat een ambitieus klimaatbeleid forse investeringen vergt, maar dat Nederland zich dat goed kan veroorloven en dat de baten ruimschoots opwegen tegen de (latere) kosten van ontoereikend beleid.
7. Formuleer gerichte maatregelen binnen en buiten de inkomenspolitiek voor die groeperingen die de lasten die voortvloeien uit klimaatbeleid niet op kunnen brengen.
8. Betrek de partijen van het Klimaatakkoord en burgers bij de nadere invulling van de in het regeerakkoord gestelde uitgangspunten.

3. Urgente punten die om snelle besluitvorming vragen

Ook bij een regeerakkoord op hoofdlijnen ontkomt een nieuw kabinet er niet aan al bij de formatieonderhandelingen een besluit te nemen over een aantal urgente sectoroverstijgende punten om nog op tijd effect te sorteren en om te voorkomen dat de uitvoering van het Klimaatakkoord stopt. Daarnaast is er een aantal specifieke onderwerpen per sector waar kort na de kabinetsformatie knopen over moeten worden doorgehakt; daarvoor verwijzen we naar onze eerdere brief van dit voorjaar.¹² Dit leidt tot de onderstaande urgente punten.

Snelle besluitvorming over de financiering en het wegnemen van wettelijke belemmeringen voor de aanleg van noodzakelijke energie-infrastructuur

De ontwikkeling van onze energie-infrastructuur (elektriciteit, waterstof, warmte, CO₂) is een cruciaal aspect van het Klimaatakkoord en tevens een noodzakelijke voorwaarde voor de uitvoering van veel afspraken uit het akkoord. Zonder tijdige beschikbaarheid van infrastructuur worden de doelen dus niet gehaald. *Beschikbaarheid van financiële middelen voor kapitaalintensieve infrastructuur is noodzaak, evenals het verruimen van de juridische mogelijkheden voor voorinvesteringen in netinfrastructuur om onze netwerkbedrijven in staat te stellen capaciteitsproblemen op het net adequaat op te pakken.* Ook het verkorten van doorlooptijden met behoud van een zorgvuldige procedure is cruciaal. Een noodwet op dit onderwerp zal partijen in staat stellen hierop meer snelheid te bereiken.¹³

Faciliteren extra hernieuwbare-energieproductie

Extra vraag naar hernieuwbare elektriciteit in 2030 voor alle sectoren vraagt om inzet op de realisatie van extra hernieuwbare-elektriciteitsproductie. Opschaling van de ambitie voor de hernieuwbare-energieproductie (wind op zee, kleinschalig zon en hernieuwbaar op land) boven de in het Klimaatakkoord afgesproken 84 TWh ligt voor de hand. In de besluitvorming hierover

¹¹ Commissie Brenninkmeijer (2021) *Betrokken bij klimaat. Burgerfora aanbevolen*.

¹² VGO Klimaatakkoord (2021) *Voorjaarsbrief Voortgangsoverleg Klimaatakkoord*. 31 maart 2021.

¹³ Ed Nijpels: Noodwet nodig om problemen op het stroomnet te voorkomen, NOS 21 juni 2021.

kan gebruik worden gemaakt van de uitkomsten van de in het Klimaatakkoord afgesproken inventarisatie van de ontwikkeling van de elektriciteitsvraag in industrie¹⁴, glastuinbouw, gebouwde omgeving en mobiliteit (te verschijnen). Naast grootschalige groei van wind op zee is ook van belang om de hogere ambities die de gezamenlijke RES-regio's deze zomer hebben aangeboden, zo goed mogelijk te faciliteren. *In dit kader roepen wij op om de SDE++ open te houden voor zon en wind op land zolang de besluitvorming over een opschaling van de ambitie voor de hernieuwbare-energieproductie nog niet is afgerond, zeker wanneer projecten breed gedragen zijn en de aansluiting op het net mogelijk is.*

Fundamentele aanpassing van fossiele wetgeving noodzakelijk

Bestaande wetgeving dateert soms letterlijk en figuurlijk uit het fossiele tijdperk. De huidige wetgeving is op een aantal onderdelen niet geschikt voor de transitie naar een klimaatneutrale economie in 2050. Het Wetgevingsprogramma (bijlage bij de Klimaatnota's) biedt hiertoe doorgaans een veel omvattend overzicht.¹⁵ We hechten eraan nadrukkelijk te wijzen op herziening van het Nederlands stelsel van fiscale regelingen rond energie. Ook het Europese *Fit for 55*-pakket vraagt om een fundamentele aanpassing van ons stelsel van energieregelende belastingen. De hoofdlijnen daarvan dienen op korte termijn uitgezet te worden.

Maak regie op decentraal niveau mogelijk

Medeoverheden (gemeenten, provincies en waterschappen) hebben nog onvoldoende bevoegdheden, capaciteit en middelen om uitvoering te geven aan het Klimaatakkoord. In de gebouwde omgeving zijn gemeenten nog onvoldoende gepositioneerd en geëquipeerd om op grotere schaal de wijkgerichte aanpak ter hand te nemen. Het is essentieel dat gemeenten snel de bevoegdheid krijgen om wijken op termijn van het gas af te sluiten wanneer een ander duurzaam warmte alternatief beschikbaar is. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten die bevoegdheid krijgen, maar tot op heden is nieuwe wetgeving op dit punt nog niet vastgesteld. Ook moeten gemeenten beschikken over voldoende middelen voor de additionele taken en verantwoordelijkheden.

In de Miljoenennota 2022 is een reservering van 73 miljoen euro gemaakt voor de uitvoeringskosten van klimaatbeleid voor decentrale overheden in 2022. We zien dit als een noodzakelijke maar nog niet voldoende voorwaarde voor de uitvoering van het bestaande klimaatbeleid. De Raad voor het Openbaar bestuur (ROB) heeft in een advies in opdracht van demissionair minister Ollongren (Binnenlandse Zaken) uiteengezet dat er tussen 2022 en 2024 1,8 miljard Euro nodig is om de uitvoering echt van de grond te krijgen.¹⁶

Effectief klimaatbeleid kan alleen als de stikstofproblematiek wordt opgelost

De klimaat- en stikstofdossiers zijn sterk met elkaar verweven. Enerzijds staan investeringen in CO₂-reducerende oplossingen onder druk door een gebrek aan stikstofruimte. Anderzijds is er synergie te realiseren tussen klimaat- en stikstofmaatregelen, wat ook bijdraagt aan de kosteneffectiviteit. *Heldere keuzes binnen een integrale aanpak stikstof en klimaat zijn dus essentieel om voortgang op beide dossiers te realiseren.* Dit geldt nadrukkelijk ook voor de keuzes voor verduurzaming van de landbouw en de daaruit voortvloeiende omvang van de veehouderij.¹⁷

¹⁴ TKI Energie en Industrie, DNV en TNO (2021) *Elektrificatie: cruciaal voor een duurzame industrie. Routekaart Elektrificatie in de Industrie*

¹⁵ Zie onder andere het Wetgevingsprogramma (Bijlage 2 bij de Klimaatnota 2021).

¹⁶ ROB (2021) *Van Parijs naar praktijk. Bekostiging en besturing van decentrale uitvoering van het klimaatakkoord.*

¹⁷ ABDTOPConsult (2021) *Stikstofruimte voor de toekomst*

Het zonder meer uitsluiten van technologieën kunnen we ons niet veroorloven

Er is regelmatig politieke discussie over het al dan niet uitsluiten van bepaalde technologieën, zoals kernenergie, biograndstoffen (voor bepaalde toepassingen) en zonneparken op landbouwgronden. Het Voortgangsoverleg heeft al eerder gepleit voor het zo breed mogelijk open houden van het palet aan opties: de uitdaging is te omvangrijk om op voorhand technologieën uit te sluiten. *In elk geval is het van belang om zo snel mogelijk klaarheid te geven over de aanvaardbaarheid en effectiviteit van het scala van mogelijke energietechnologieën.*

Wij vragen een nieuw kabinet hierbij wel scherp oog te houden voor de onderlinge samenhang en consistentie tussen alle onderdelen van het klimaat- en energiebeleid. Het selectief en eenzijdig uitsluiten van opties door politiek en/of maatschappij, zonder dat er volwaardige alternatieven tegenover staan, kunnen we ons niet veroorloven.¹⁸

Arbeidsmarktknelpunt in alle sectoren

Het tekort aan gekwalificeerde arbeidskrachten vormt een grote en bovendien groeiende belemmering voor het halen van de klimaatdoelen. Vooral in de aanleg van infrastructuur, de bouw van wind- en zonneparken, de maakindustrie en in de verduurzaming van de gebouwde omgeving bestaan snel olopemde tekorten aan vakkrachten. Krapte op de arbeidsmarkt is niet een verschijnsel dat zich alleen op terrein van energie en klimaat voordoet. In vrijwel alle sectoren in onze economie en ook voor andere transitie, zoals digitalisering en circulaire economie, geldt dat de arbeidsmarktkrapte toeneemt. *Het is daarom noodzakelijk dat in de formatie wordt besloten tot een krachtige arbeidsmarkt- en scholingsaanpak om knelpunten gericht aan te pakken en bij te dragen aan een innovatieve economie met goede banen.* Zo'n aanpak moet zich richten op het aanspreken van méér mensen, op gericht (om)scholingsaanbod en actiegerichte samenwerking in regio's en sectoren.

Samengevat voor de formatie (3)

Ook bij een regeerakkoord op hoofdlijnen ontkomt een nieuw kabinet er niet aan al bij de formatieonderhandelingen een aantal sectoroverstijgende besluiten te nemen om te voorkomen dat de uitvoering van het Klimaatakkoord stopt:

9. Snelle besluitvorming over de financiering en het wegnemen van wettelijke belemmeringen voor de aanleg van noodzakelijke energie-infrastructuur.
10. Openhouden SDE++ voor zon en wind op land zolang de besluitvorming over een opschaling van de ambitie voor de hernieuwbare-energieproductie nog niet is afgerond, zeker wanneer projecten breed gedragen zijn en de aansluiting op het net mogelijk is.
11. Richtinggevende besluiten over fundamentele aanpassingen aan bestaande wetgeving, die soms letterlijk en figuurlijk uit het fossiele tijdperk dateert.
12. Zorgen dat medeoverheden (gemeenten, provincies en waterschappen) over voldoende bevoegdheden, capaciteit en middelen beschikken om uitvoering te geven aan het Klimaatakkoord.
13. Heldere keuzes maken binnen een integrale aanpak stikstof en klimaat die essentieel zijn om voortgang op beide dossiers te realiseren.
14. Niet op voorhand energietechnologieën uitsluiten voor de aanpak van het klimaatprobleem. In elk geval is het van belang om zo snel mogelijk klaarheid te geven over de aanvaardbaarheid en effectiviteit van het scala van mogelijke energietechnologieën.
15. Besluiten tot een krachtige arbeidsmarkt- en scholingsaanpak om knelpunten gericht aan te pakken en bij te dragen aan een innovatieve economie met goede banen.

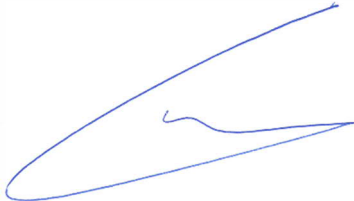
¹⁸ Zie tevens VGO Klimaatakkoord (2021) *Reflectie over afgelopen jaar van Voortgangsoverleg* (bijlage 5 bij de Klimaatnota).

4. Tot slot

"Het Klimaat(akkoord) verdraagt geen politieke luwte en langdurige demissionaire periode."

Helaas is deze zin uit onze brief van 19 november 2020 aan de voormalig minister van EZK onverminderd relevant: de klimaatdoelen zijn nog buiten bereik en dat terwijl we deze zomer de verwoestende gevolgen hebben gezien (en sommigen ook ervaren) van de gevaarlijke klimaatverandering. Het recente rapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) is bovendien stilliger en urgenter dan ooit te voren: in alle IPCC-emissiescenario's wordt de 1,5 graden temperatuurstijging over circa tien jaar bereikt. Tien jaar eerder dan verwacht. Inmiddels hebben vrijwel alle politieke partijen een doortastend en effectief klimaatbeleid voor een nieuwe kabinetsperiode tot de hoogste prioriteit benoemd. En ook vanuit de Europese Commissie is een ambitieus langetermijnprogramma gelanceerd. Het is nu de tijd om de hooggespannen verwachtingen waar te maken en het klimaatbeleid tot het hart van een nieuw regeerakkoord te maken.

Met vriendelijke groet,

Ed Nijpels,
Voorzitter Voortgangsoverleg Klimaatakkoord

c.c. :
de staatssecretaris van EZK
de ministers van EZK, BZK, LNV, en Financiën
de staatssecretaris van I&W
de Vaste Kamercommissie voor EZK.